

**KRONOLOŠKI PREGLED VAŽNIJIH DOGAĐAJA
U FNR/SFR JUGOSLAVIJI I NR/SR HRVATSKOJ
OD 1952. DO 1967.**

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1952.	<ul style="list-style-type: none"> - prestanak prisilne kolektivizacije - u Zagrebu počeo izlaziti časopis »Krugovi, mjesecnik za književnost i kulturu«, s uvodnikom Vlatka Pavletića »Neka bude živost« (ulomkom iz eseja »Umjetnost i sloboda«) kao programom; suradnici časopisa uobičajeno se nazivaju <i>krugovašima</i> - od 5. do 7. listopada: u Ljubljani održan Treći kongres jugoslavenskih književnika; referat Miroslava Krleže kao »polemička analiza doktrine socijalističkog realizma« - od 2. do 7. studenoga: u Zagrebu održan VI. kongres Komunističke partije Jugoslavije, koja je preimenovana u Savez komunista Jugoslavije - zabranjena filmska komedija <i>Ciguli Miguli</i> redateљa Branka Marijanovića i scenarista Jože Horvata - 17. prosinca: SFRJ prekinula diplomatske odnose sa Svetom Stolicom 	<ul style="list-style-type: none"> - u rujnu počeo izlaziti »Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika« Hrvatskoga filološkog društva (HFD) - objavljeno prvo izdanje <i>Gramatike hrvatskoga ili srpskoga jezika</i> Ivana Brabeca, Mate Hraste i Sretena Živkovića (Zagreb: Školska knjiga) - Petar Guberina: <i>Zvuk i pokret u jeziku</i>. Zagreb: Matica hrvatska. - Petar Guberina: <i>Povezanost jezičnih elemenata</i>. Zagreb: Matica hrvatska.

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1953.	<ul style="list-style-type: none"> – 13. siječnja: donesen Ustavni zakon o osnovama društvenog i političkog uređenja i saveznim organima vlasti; utvrđen sustav radničkoga upravljanja; uvedena funkcija predsjednika Republike – 5. ožujka: umro Josif Visarionović Džugašvili Staljin (r. 21. prosinca 1878. ili 1879.) – 6. rujna: započela Tršćanska kriza – 11. listopada Milovan Đilas (1911. – 1995.) u dnevniku »Borba« objavio prvi od 17 članaka u kojima analizira društveno i političko stanje u FNRJ te položaj i djelovanje SKJ-a – objavljena prva knjiga <i>Historije naroda Jugoslavije</i> skupine autora (uža redakcija: Bogo Grafenauer, Dušan Perović i Jaroslav Šidak), čiju je izradu inicirao Savjet za nauku i kulturu pri Vladi FNRJ (Zagreb: Školska knjiga) 	<ul style="list-style-type: none"> – u veljači: u 3. broju I. godišta (1952./1953.) časopisa »Jezik« (na str. 96.) objavljena vijest o namjeri dviju novoosnovanih sekcija Hrvatskoga filološkog društva (HFD), pravopisne i gramatičke, da se izrade »naučni pravopis i gramatika hrvatskoga književnog jezika kao odraz suvremenoga stanja našega književnog jezika«; pravopis je trebao biti izrađen za godinu dana – u svibnju: Matica srpska u svom <i>Letopisu</i> pokrenula »Anketu o pitanjima srpskohrvatskog jezika i pravopisa« – u rujnu: u <i>Letopisu</i> počelo objavljivanje anketnih priloga – Vjekoslav Kaleb: <i>Divota prašnine</i>. Zagreb: Mladost.

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1954.	<ul style="list-style-type: none"> – 4. siječnja: u »Borbi« objavljen posljednji članak M. Đilasa – 7. siječnja: »Borba« objavila distanciranje CK SKJ-a od Đilasova pisanja – 16. i 17. siječnja: u Beogradu održan Treći izvanredni plenum CK SKJ-a s jedinom točkom dnevnog reda – »Slučaj Milovana Đilasa i pitanje provođenja odluka VI. kongresa SKJ«; Đilas osuđen zbog »revizionizma«, napuštanja »naučnog socijalizma« i gubljenja vjere u »istorijsku ulogu radničke klase i njeno stvaralaštvo« – 9. kolovoza: na Bledu zaključen Balkanski savez FNRJ, Grčke i Turske – 5. listopada: potpisani Londonski memorandum kojim je određeno da veći dio Zone A (Trst s okolicom) pripadne Italiji, a Zona B i manji dio Zone A Jugoslaviji 	<ul style="list-style-type: none"> – 9. svibnja: na sastanku u Zagrebu predstavnici Matice hrvatske i Matice srpske dogovorili su se da se što prije pristupi izradi zajedničkoga rječnika – u listopadu: završena »Anketa o pitanjima srpskohrvatskog jezika i pravopisa« – od 8. do 10. prosinca u Novom Sadu održan sastanak hrvatskih i srpskih jezikoslovaca, književnika i prevoditelja; novosadski zaključci – Antun Barac: <i>Hrvatska književnost od Preporoda do stvaranja Jugoslavije</i>. Knjiga I.: <i>Književnost ilirizma</i>. Zagreb: JAZU. – Antun Barac: <i>Jugoslavenska književnost</i>. Zagreb: Matica hrvatska. Drugo izdanje 1963. Njemački prijevod aktualiziranog i proširenog izdanja: <i>Jugoslawische Literaturen von den Anfängen bis zur Gegenwart</i>. Otto Harrassowitz: Wiesbaden, 1977.

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1954.		<ul style="list-style-type: none"> - potkraj godine: prema dogovoru u HFD-u dovršen znanstveni <i>Pravopis hrvatskoga književnog jezika</i>; kako navodi Ljudevit Jonke, prosvjetna ga je vlast odbila objaviti upućujući autore na Novosadski dogovor
1955.	<ul style="list-style-type: none"> - od 26. svibnja do 2. lipnja: državno-partijska delegacija SSSR-a na čelu s Nikitom Sergejevičem Hruščovom u posjetu SFRJ; potpisana Beogradska deklaracija 	<ul style="list-style-type: none"> - u travnju: prva polemika između Mihaila Stevanovića i Ljudevita Jonkea o smislu i načinu provođenja novosadskih zaključaka - 25. i 26. travnja: u Novom Sadu održan prvi sastanak Pravopisne komisije za izradu zajedničkog pravopisa u skladu s novosadskim zaključcima - 1. rujna: preminuo Dragutin Borčanić, filolog i pravopisac (r. 9. prosinca 1870. u Kraju Donjem na Sutli) - objavljen prvi svezak <i>Enciklopedije Jugoslavije</i> (A-Bosk) - objavljen <i>Englesko-hrvatski rječnik</i> Rudolfa Filipovića i suradnika
1956.	<ul style="list-style-type: none"> - od 1. do 26. lipnja: državno-partijska delegacija FNRJ na čelu s Josipom Brozom Titom u posjetu SSSR-u; potpisana Moskovska izjava o odnosima između SKJ-a i KP SSSR-a - 19. srpnja: objavljena Brijunska deklaracija o osnutku pokreta nesvrstanih 	<ul style="list-style-type: none"> - 6. veljače: Upravni odbor HFD-a inicirao kontakte u vezi sa širenjem jezične snošljivosti - objavljeni <i>Hrvatskosrpsko-talijanski rječnik</i> M. Deanovića i J. Jerneja te <i>Hrvatskosrpsko-francuski rječnik</i> J. Dayrea, M. Deanovića i R. Maixnera

GODINA	POLITIČKI I DRUŠTVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1957.	<ul style="list-style-type: none"> - donesen drugi petogodišnji plan gospodarskoga razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> - Radio-Zagreb počeo večernje vijesti emitirati na srpskome jeziku preuzimajući program Radio-Beograda - u 1. broju VI. godišta časopis »Krugovi« u rubrici »Tajget« pod (ironičnim) naslovom »Radiostanica – čuvan našeg jezika« donio vijest da su na Radio-Zagrebu zabranjeni hrvatski nazivi mjeseci (<i>siječanj, veljača, ožujak...</i>) i da se moraju rabiti oni latinskoga podrijetla (<i>januar, februar, mart...</i>); urednici napominju da su za takvu odluku »ukoliko se pokaže da naša kulturna i preplatnička javnost odobrava takovu jezičnu intervenciju«, koja o toj promjeni nije ni pitana ni obaviještena - 4. veljače u Beču preminuo Anton Mayer, klasični filolog i indoeuropeist (r. u Kninu 28. kolovoza 1883.) - u proljeće: otvorena rasprava oko glavnih zaključaka Pravopisne komisije - Valentin Putanec: <i>Francusko-hrvatskosrpski rječnik</i>. Zagreb: Školska knjiga. - Vladan Desnica: <i>Proljeća Ivana Galeba: igre proljeća i smrti</i>. Sarajevo: Svjetlost.
1958.	<ul style="list-style-type: none"> - od 2. do 6. travnja: u Ljubljani održan VII. kongres SKJ-a - dovršena brza cesta Beograd – Zagreb (»Autoput bratstva i jedinstva«) 	<ul style="list-style-type: none"> - Josip Hamm – Mate Hraste – Ljudevit Jonke: »Zajedničke emisije naših radio-stanica« (»Jezik«, 3, 67. – 69.)

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1959.	<ul style="list-style-type: none"> – u svibnju: studentske demonstracije u Zagrebu – srpanj: Ivan Meštrović posjetio SFRJ; razgovarao s A. Stepincem i J. Brozom Titom – 2. rujna: u promet pušten Most slobode u Zagrebu – objavljena druga knjiga <i>Historije naroda Jugoslavije</i> skupine autora (uža redakcija: Branislav Đurdev, Bogo Grafenauer i Jorjo Tadić). Zagreb: Školska knjiga. – snimljen <i>Vlak bez vozničkog reda</i>, dugometražniigrani film redatelja Veljka Bulajića 	<ul style="list-style-type: none"> – 7. travnja: održan četrnaesti (posljednji) sastanak Pravopisne komisije na kojem su izabrani stilizatori školskoga pravopisa, M. Stevanović za ekavsko / srpsko i Lj. Jonke za ijekavsko / hrvatsko izdanje – dovršena leksikografska obrada građe za <i>Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika</i> JAZU
1960.	<ul style="list-style-type: none"> – 10. veljače: u kućnom pritvoru u Krašiću preminuo zagrebački nadbiskup i (od 1952.) kardinal Alojzije Stepinac – u svibnju: u Zagrebu počeo izlaziti »Razlog«, književni časopis drugoga naraštaja poslijeratnih modernista; izlazio do lipnja 1968. 	<ul style="list-style-type: none"> – prvi razgovori o izdavanju biblioteke najvrijednijih i najvažnijih djela i autora iz cijelokupne povijesti hrvatske književnosti – 30. travnja: od 1. broja tjednika »Telegram, jugoslavenskih novina za pitanja kulture« Vjekoslav Kaleb vodio rubriku »Jezik današnji« – u Zagrebu objavljen (»zajednički«) <i>Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika</i>, a u Novom Sadu <i>Правопис српскохрватскога књижевног језика</i>

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1961.	<ul style="list-style-type: none"> – od 1. do 6. rujna: u Beogradu održana Prva konferencija neangažiranih / nesvrstanih zemalja 	<ul style="list-style-type: none"> – od 8. do 23. rujna: u Ljubljani održan III. kongres Saveza slavističkih društava Jugoslavije – 22. rujna: Ljudevit Jonke preuzeo vođenje rubrike »Jezik današnji« u tjedniku »Telegram« – objavljeno pravopisno i jezično izmijenjeno te sadržajno aktualizirano drugo izdanje <i>Povijesti hrvatske književnosti do Preporoda</i> Mihovila Kombola (prvo izdanje objavljeno u ožujku 1945.) – Ivo Andrić dobio Nobelovu nagradu za književnost – Antun Šoljan: <i>Izdajice</i>. Zagreb: Zora.
1962.	<ul style="list-style-type: none"> – od 14. do 16. ožujka: u Beogradu na sjednici Izvršnoga komiteta CK SKJ-a oštar sukob unitarista i zagovornika demokratizacije – 4. svibnja: govor Josipa Broza Tita u Splitu – Prednacrt Ustava SFRJ; §142.: »Savezni zakoni i drugi savezni propisi koji se odnose na građane, ustanove ili organizacije objavljaju se u službenom listu federacije u četiri autentična teksta: srpskom odnosno hrvatskom, slovenskom i makedonskom.« 	<ul style="list-style-type: none"> – 14. siječnja u Zagrebu preminuo Stjepan Ivšić (r. u Orahovici 13. kolovoza 1884.) – u »Forumu« počelo objavljivanje <i>Zastava</i> Miroslava Krleže – Matica hrvatska i Zora počele izdavati <i>Pet stoljeća hrvatske književnosti</i>

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1963.	<ul style="list-style-type: none"> – 7. travnja: donesen Ustav SFRJ – 9. travnja: donesen Ustav SRH – od 16. do 25. listopada: Josip Broz Tito i jugoslavenska delegacija u posjetu SAD-u i OUN-u – Dušan Vukotić dobio Oscara za crtani film <i>Surogat</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – od 24. do 28. svibnja: u Ohridu održan IV. kongres Saveza slavističkih društava Jugoslavije – objavljeno treće izdanje <i>Gramatike hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika</i> Tome Maretića [bez stilistike]. Zagreb: Matica hrvatska. – Stjepan Babić: <i>Jezik</i> (leksikon). Zagreb: Panorama. – Miloš Moskovljević: <i>Rечник руског и српскохрватског језика</i>. Drugo izdanje. Beograd: Naučno delo. – potkraj godine: objavljen trosveščani jezični savjetnik Miodraga S. Lalevića <i>Srpskohrvatski u mom džepu</i> (I. <i>Naš jezik</i>; II. <i>Naš pravopis</i>; III. <i>Naša kolebanja</i>). Beograd: »Branko Đonović«. – Alojz Majetić: <i>Čangi</i>. Novi Sad: Progres.
1964.	<ul style="list-style-type: none"> – od 7. do 13. prosinca u Beogradu održan VIII. kongres SK Jugoslavije; sukob unitarista i federalista (ili federalista i konfederalista); uvod u brijunska zbijavanja 	<ul style="list-style-type: none"> – Stjepan Babić: »Uklanjanje hrvatsko-srpskih jezičnih razlika« (»Jezik«, 11, 3, 65. – 71.) – Ljudevit Jonke: <i>Književni jezik u teoriji i praksi</i>. Zagreb: Znanje.
1965.	<ul style="list-style-type: none"> – 25. kolovoza: pokrenuta privredna reforma – dovršena Jadranska magistrala 	<ul style="list-style-type: none"> – Ljudevit Jonke: <i>Književni jezik u teoriji i praksi</i> (drugo, prošireno izdanje) – 3. rujna: Dalibor Brozović preuzeo rubriku »Jezik današnji« u tjedniku »Telegram« – od 13. do 17. rujna: u Sarajevu održan Peti kongres jugoslavenskih slavista; referat Milke Ivić »Problem norme u književnom jeziku« (s temeljnom tezom da »postoje dve osnovne varijante onoga što se popularno naziva književni jezik«)

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1965.		<ul style="list-style-type: none"> - Josip Matešić: <i>Rückläufiges Wörterbuch des Serbokroatischen.</i> I. – IV. Wiesbaden: Otto Harrassowitz. - Ranko Marinković: <i>Kiklop.</i> Beograd: Prosveta. - Antun Šoljan: <i>Kratki izlet.</i> Beograd: Prosveta.
1966.	<ul style="list-style-type: none"> - 17. ožujka: govor Antuna Šoljana na grobu Antuna Gustava Matoša na Mirogoju - 16. lipnja IK CK SKJ-a osnovao Tehničku komisiju (pod vodstvom generala potpukovnika Ivana Miškovića) sa zadatkom da utvrdi »izvjesne deformacije u radu državne bezbjednosti« i Državno-partijsku komisiju (pod vodstvom Krste Crvenkovskog; članovi: Blažo Jovanović, France Popit, Đuro Pucar, Dobrivoje Radosavljević i Miko Tripalo) sa zadatkom »ispitati sve nepravilnosti koje su godinama prisutne u državnoj bezbjednosti« i tako »pomoći razbijanju centralizma i unitarizma uključujući tu i odstranjivanje rukovodećih dogmatizovanih ličnosti« - 25. lipnja: potpisani protokol o ponovnoj uspostavi diplomatskih odnosa između SFRJ i Svete Stolice - 1. srpnja: IV. (Brijunski) plenum CK SK Jugoslavije; kritizirane deformacije u djelovanju Službe državne sigurnosti (SDS); smijenjeni Aleksandar Ranković (Marko, Leka), potpredsjednik SFRJ i Svetislav Stefanović (Ćeća), član SIV-a i predsjednik njegova Odbora za unutrašnju politiku 	<ul style="list-style-type: none"> - 12. travnja: Rezolucija Zagrebačkoga lingvističkog kruga - u lipnju: Zaključci plenuma Društva književnika Hrvatske o problemima suvremenog jezika hrvatske književnosti, znanosti, školstva i sredstava masovne komunikacije - u lipnju: Izjava o jedinstvu i varijantama hrvatskosrpskoga književnog jezika Znanstvenoga kolektiva Instituta za jezik JAZU - dr. Stjepko Težak – dr. Stjepan Babić: <i>Pregled gramatičke hrvatskosrpskog jezika za osnovne i druge škole.</i> Zagreb: Školska knjiga. - Marcel Kušar: <i>Narodno blago</i> (pretisak). Zagreb: Društvo književnih prevodilaca Hrvatske. - Miloš Moskovljević: <i>Речник савременог српскохрватског књижевног језика с језичким саветником.</i> Beograd.

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1966.	<ul style="list-style-type: none"> – u kolovozu: skupina mladih intelektualaca pokušala u Zadru osnovati oporbenu stranku i pokrenuti nezavisno glasilo (»Slobodan glas«); većina uhićena i odvedena u istražni zatvor; zatvorskom kaznom kažnjen samo Mihajlo Mihajlov (1934. – 2010.) – 26. rujna: na plenumu Gradskoga komiteta SK Zagreba sekretar Marinko Grujić (1927. – 1985.) kritizirao Maticu hrvatsku zbog nacionalizma – 17. listopada: odgovor Matice hrvatske Marinku Grujiću »Vjesnik« nije objavio 	
1967.	<ul style="list-style-type: none"> – Većeslav Holjevac: <i>Hrvati izvan domovine</i>. Zagreb: Matica hrvatska. – 17. veljače: u 355. broju »Telegrama« (str. 2.), u polemici s Ljubom Bobanom, dr. Franjo Tuđman objavio članak »O motivima Bobanova ‘znanstvenog’ pohoda u sadašnjem povijesnom trenutku«, kojim je pojačao prije započet politički obračun vodstva SK Hrvatske s vodstvom Instituta za historiju radničkog pokreta u Zagrebu 	<ul style="list-style-type: none"> – 1. veljače: Zagrebački dio uredništva zajedničkoga rječnika zatražio da se u predgovoru uz hrvatske i srpske spomenu i <i>crnogorski pisci</i> – 20. i 21. veljače: Na zajedničkom sastanku obaju uredništava predstavnici Matice srpske odbili prijedlog Matice hrvatske jer da Crnogorci »nisu narod i da ih u predgovoru [Rječniku] ne valja spominjati uz Hrvate i Srbe«

GODINA	POLITIČKI I DRUŠVENI ŽIVOT U FNRJ / SFRJ I NRH / SRH	HRVATSKI JEZIK, JEZIKOSLOVLJE I KNJIŽEVNOST
1967.	<p>– od 19. ožujka: sinkronizirana politička akcija (»hajka«) svih političkih tijela u SR Hrvatskoj i drugim republikama s jednoglasnim osudama »Deklaracije« (i »Predloga za razmišljanje«); zaključni sud dan na VII. plenumu IK CK SK Hrvatske (19. i 20. travnja) koji je bio posvećen »žarištima nacionalističkih skretanja kod nas« i međunacionalnim odnosima</p>	<p>– 1. i 3. ožujka: pisma Upravnog odbora Matice hrvatske Upravnomu odboru Matice srpske; u drugome prijedlog da se umjesto »jezik Srba i Hrvata« donese formulacija »jezik Srba, Hrvata, Crnogoraca i neopredijeljenih muslimana«</p> <p>– 17. ožujka: na naslovniči tjednika »Telegram« objavljena »Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika«</p> <p>– Josip Hamm: <i>Grammatik der serbokroatischen Sprache</i>. Wiesbaden: Otto Harrassowitz. Hrvatsko izdanje: <i>Kratka gramatika hrvatskosrpskog književnog jezika za strance</i>. Zagreb: Školska knjiga.</p> <p>– u Zagrebu objavljene prve dvije knjige <i>Rječnika hrvatskosrpskoga književnog jezika</i> (A–F i G–K), a u Novom Sadu prve dvije knjige <i>Rечника српскохрватскога књижевног језика</i> (A–E i Ж–К)</p> <p>– roman <i>Zastave</i> Miroslava Krleže objavljen u četiri knjige. Zagreb: Mladost.</p> <p>– Matko Peić: <i>Skitnje</i>. Zagreb: Matica hrvatska.</p> <p style="text-align: right;">M. S.</p>